

УДК 378.02:316.42

DOI 10.18372/2786-5487.1.17695

Борак Ірина

викладач математики,

Кременецький медичний фаховий коледж імені Арсена Річинського;

аспірант,

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка,

м. Кременець, Україна

iryna.v.borak@gmail.com

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

***Анотація.** У статті здійснено огляд окремих викликів системи освіти в умовах війни. Окреслено загальні положення Резолюції Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй (ООН) 2601 (2021), що визнає на офіційному рівні безпосередній зв'язок між освітою та миром і безпекою. Частково розглянуто і проаналізовано основні тенденції та особливості організації навчання у фахових коледжах України. Встановлено, що основним завданням освіти сьогодення є психолого-педагогічна підтримка учасників навчального процесу, створення сприятливого середовища для здобуття якісних знань та компетентностей в умовах воєнного стану. Визначено, що у новій освітній парадигмі студент є не об'єктом виховного впливу, а суб'єктом пізнавальної діяльності, діалогічні та інтерактивні стосунки між викладачем і здобувачем освіти визначають основну форму організації освітнього процесу.*

***Ключові слова:** фахова передвища освіта, безпечне освітнє середовище, форми навчання, організація освітнього процесу, воєнний стан.*

***Annotation.** The article reviews some of the challenges of the education system in wartime conditions. The general provisions of United Nations (UN) Security*

Council Resolution 2601 (2021), which is recognized at the official level as a direct link between education and peace and security, are outlined. The main trends and peculiarities of the organization of education in vocational colleges of Ukraine are partially analyzed. It was established that the main task of education today is the psychological and pedagogical support of the participants of the educational process, the creation of a favorable environment for the acquisition of quality knowledge and competences in the conditions of martial law. It was determined that in the new educational paradigm, the student is not the object of educational influence, but the subject of cognitive activity, dialogic and interactive relations between the teacher and the learner determine the basic form of organization of the educational process.

Key words: *vocational higher education, safe educational environment, forms of education, organization of the educational process, martial law.*

Постановка проблеми. Питання безпеки освітнього процесу не є новим для суспільства, однак особливої актуальності воно набуває, коли та чи інша країна потрапляє у зону конфлікту, військової агресії, окупації. На жаль, сьогодні в такій кризовій ситуації опинилася Україна. З початком широкомасштабної війни, розв'язаної російською федерацією на нашій території, ми проходимо складний процес змін у різних сферах життя і діяльності. Викладачі та керівники навчальних закладів мужньо тримають освітній фронт, продовжують сумлінно працювати, здобувають колосальний педагогічний досвід і беруть на себе новий рівень відповідальності.

З огляду на вищезазначене актуалізується необхідність глибоких реформ у сфері освіти, які передбачають фундаментальну реорганізацію практичної та технологічної бази, зміну ціннісних орієнтацій, правильну організацію освітнього процесу, створення комфортного освітнього середовища, безпечного простору для перебування як студентів, так і викладачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фахова передвища освіта переживає постійні зміни та випробування під час свого формування та реформування. Спочатку випали випробування світовою пандемією COVID-19.

Сьогодні предметом досліджень багатьох учених є організація освітнього процесу в умовах війни. Тема стала актуальною і для наступних українських учених: Л.Олійник [1], О. Бігун [2], М. Горіховський М. [3], В. Кремень [4], В. Луговий [4], В. І., О. Топузов [4], С. Сисоєва [4], С. Максименко [4], О. Ляшенко [4], І. Гудим [4], О.Локшина [5], О. Глушко [5], А. Джурило [5], С. Кравченко [5], О. Максименко [5], Н. Нікольська [5], О. Шпарик [5].

Метою статті передбачено розкрити основні тенденції та особливості організації навчання фахових молодших бакалаврів в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. 29 жовтня 2021 року Рада Безпеки ООН ухвалила резолюцію 2601 (2021), яка рішуче засуджує напади на навчальні заклади, дітей та педагогів і фактично чи не вперше зосереджена безпосередньо на зв'язку між освітою та миром і безпекою. У даній резолюції підкреслено, що надання, захист і сприяння продовженню освіти під час збройного конфлікту має залишатися ключовим пріоритетом для міжнародної спільноти.

Функціонування системи освіти в умовах воєнного стану характеризується інтенсивним пошуком нових підходів до навчання, інноваційних форм організації освітнього процесу, ефективних педагогічних та інформаційних технологій.

Постає гостра необхідність адаптувати започатковані в час пандемії COVID-19 дистанційні моделі навчання до нових реалій. Для сьогодення характерним є перехід від класичного дистанційного формату до гібридних моделей навчання, розробка й адаптація різних режимів змішаного навчання, пошук найбільш оптимальних варіантів взаємодії учасників освітнього процесу.

Крім цього, одним із головних завдань навчальних закладів фахової передвищої освіти є повсякденна психологічна допомога та емоційна підтримка студентів. З метою надання психоемоційної підтримки населенню під час війни, формування у педагогічних працівників навичок роботи з дітьми, за сприяння Першої леді України Олени Зеленської започатковано Національну програму психічного здоров'я та психосоціальної допомоги, зокрема екстреної:

подолання стресу, переживання втрати, горя та страждань; психотерапевтична робота з дітьми, які втратили батьків, домівку, здоров'я й зазнали ушкоджень, пережили бомбардування, стали біженцями, внутрішньо переміщеними особами. У липні цього року стартував курс підвищення кваліфікації «Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій», розроблений Державною науковою установою «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України в рамках Національної програми психологічного здоров'я українців.

Очевидно, російська агресія, крім психологічних, породжує цілий ряд гуманітарних та соціальних проблем. Однак, освітня система може допомогти захистити наше молоде покоління від травм та експлуатації; пропонуючи чіткий розклад та стабільність, вона може полегшити психологічний вплив збройного конфлікту та забезпечити доступ до інших життєво важливих послуг. Саме тому сміливість та усвідомленість, з якою влада й суспільство можуть прийняти виклики у галузі знань, з якими нас познайомила війна, матиме прямий вплив на побудову не лише безпечного освітнього простору сьогодні, а й в майбутньому, коли в незалежній суверенній Україні пануватиме мир [1].

З метою різностороннього вивчення думок учасників освітнього процесу щодо проблеми реформування та покращення якості освіти в умовах воєнного стану було проведено анкетування, у якому взяли участь 200 здобувачів 1-3 курсів спеціальності 223 «Медсестринство» Кременецького медичного фахового коледжу імені Арсена Річинського. Учасники дали відверті відповіді на ряд поставлених питань, головним із яких було вибір форми навчання, яка їм найбільше імпонує, і 63,9% опитаних віддають перевагу очному навчанню. Це свідчить про позитивний мікроклімат у межах академічних груп, доброзичливі стосунки з викладачами, високий рівень сформованості комунікативної компетентності та наявності внутрішньої мотивації до навчального процесу.

Навчальна мотивація – це система зовнішніх і внутрішніх спонукань, які стимулюють пізнавальну активність здобувача, його готовність до набуття ряду компетентностей, необхідних для здобуття певного фаху [2].

Майбутні медсестри та фельдшери, як ніхто інший, розуміють, що практичні навички найкраще опановувати «вживу», у стінах коледжу, дистанційний формат найдоречніший для лекційних занять. У зв'язку з цим ще 26,96% опитаних обрали змішаний формат навчання (рис. 1).

Рис. 1. Діаграма результатів анкетування здобувачів освіти щодо вибору форми навчання в умовах війни

Анкетування показало, попри те, що серед обов'язкових вимог до викладача як високий рівень професійної компетентності, глибокі знання предмету, справедливість, об'єктивність, вимогливість, психолого-педагогічний такт, вміння знайти індивідуальний підхід до студента, в умовах воєнного стану здобувачі надають пріоритет таким особистим якостям як позитивність, наявність почуття гумору, креативність та володіння інтерактивними технологіями навчання (рис. 2).

Студентам хочеться хоча б на парах відволіктися від сумних новин та повітряних тривог і разом з викладачем поринути у захопливий світ студентського життя, де вони стають не об'єктом виховного впливу, а суб'єктом пізнавальної діяльності. Діалогічні та інтерактивні стосунки між викладачем і студентами визначають основну форму організації навчального процесу.

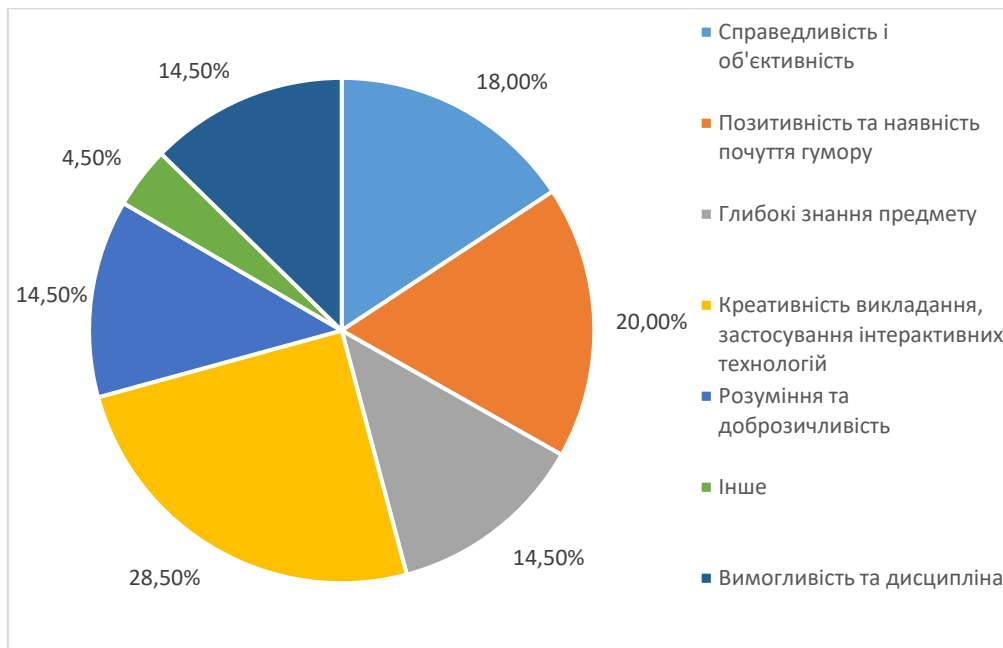

Рис. 2. Діаграма результатів анкетування здобувачів освіти щодо мотиваційного потенціалу викладачів крізь призму їх особистих якостей

Висновки. Освіта України, як і інші сфери життя суспільства, зазнала сильних змін в умовах воєнного стану. Усі ми навчалися та продовжуємо вчитися жити в цих нових умовах: хтось – і далі здобуває освіту, а хтось – працює. Проте, основним завданням для керівників навчальних закладів залишається гарантування безпеки та захисту своїх студентів, викладачів і всього персоналу в умовах надзвичайних ситуацій та військових дій, а також налагодження ефективного безперервного освітнього процесу. Адміністрація кожного закладу фахової передвищої освіти, плануючи навчальний процес, має звернути увагу на актуальність змішаного формату навчання, цифровізації освіти, здоров'язберезувальних практик, проведення тренінгів та враховувати усі аспекти піклування про життя та здоров'я людей.

Ми не в силі передбачити усіх викликів, з якими можемо ще зіткнутися через російську агресію, але маємо бути стійкими на своєму освітньому фронті. Тому перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні проблеми неперервності освіти та інтеграції різноманітних форм і методів навчання у

контексті кожної спеціальності, щоб поєднувати безпеку, високий рівень теоретичних знань та практичних умінь і навичок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Олійник Л. Безпечна школа: виклики системи освіти в умовах війни. 2022. URL: <https://jurfem.com.ua/bezpechna-shkola-vyklyky-systemy-osvity-v-umovakh-viyny/> (дата звернення: 10.02.2023).

2. Бігун О. М. Психолого-педагогічні аспекти формування навчальної мотивації здобувачів в умовах змішаної моделі організації освітнього процесу. *Здобутки та досягнення прикладних та фундаментальних наук XXI століття: матеріали IV Міжнар. наук. конф.* Вінниця: Європейська наукова платформа, 2022. С. 251-254.

3. Горіховський М., Валерік Оганесян В. Підтримка ЄС інтеграції українських дітей і молоді в системи освіти держав-членів в умовах війни рф проти України: стратегічні орієнтири та успішні практики. URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/613/585> (дата звернення: 10.02.2023).

4. Кремень В. Г., Луговий В. І., Топузов О. М., Сисоєва С.О., Максименко С.Д., Ляшенко О.І. , Гудим І.М. Про роботу відділень та наукових установ національної академії педагогічних наук України в умовах воєнного стану. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 4(1), 2022. URL: <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/download/242/292> (дата звернення: 10.02.2023).

5. Локшина О., Глушко О., Джурило А., Кравченко С., Максименко О., Нікольська Н., Шпарик О. Організація освіти в умовах війни: рекомендації міжнародних організацій. *Український Педагогічний журнал*, (2), 2022. 5–18. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-2-5-18> (дата звернення: 10.02.2023).